

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Guinea - Bissau

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Odhaduje sa, že rast v dôsledku zvýšenia obchodu kešu orieškov v roku 2021 dosiahol 3,8 %, čo predstavuje zotavenie sa zo záporných čísel (-1,4 %) v roku 2020. Ekonomická výkonnosť krajiny zostáva veľmi závislá od cien kešu orechov, ktoré predstavujú takmer 70 % zamestnanosti a viac ako 90 % vývozu (takzvaný „zelený olej“ Guinea Bissau). Ceny surových kešu orechov, ktoré už boli v posledných rokoch pod tlakom nadmernej ponuky, sa znížili v dôsledku krízy vyvolanej COVID-19, ktorá spomalila spracovateľské činnosti a spôsobilá zníženie dopytu. Hospodárstvo založené na poľnohospodárstve (primárny sektor zodpovedá 48 % HDP) utrpelo veľké straty v roku 2020, kvôli početným lockdownom a uzatvoreniu hraníc. V roku 2021 nastalo mierne uvoľnenie, investície boli hlavným zdrojom rastu ekonomiky, v 2021 vzrástli o 6,4 % v porovnaní s rokom 2020.

Odhaduje sa, že inflácia sa v roku 2021 zvýšila na 3,3 % z 1,5 % v r. 2020, umocnil ju nárast cien potravín a paliva súvisiaci s pandemiou Covid-19. Krajina v posledných rokoch zaznamenáva rozpočtový deficit. V roku 2021 sa znížil na 5,6 % HDP z 9,8 % v roku 2020 a to vďaka vyšším príjmom daní z obchodu s kešu a racionalizáciou výdavkov. Rozpočtový deficit bol financovaný z grantov a pôžičiek od medzinárodných finančných inštitúcií a regionálnych komerčných bánk. Deficit bežného účtu v roku 2021 dosiahol 3,3 % HDP, čo je nárast z 2,6 % v roku 2020. Hoci sa pomer dlhu k HDP v roku 2021 zlepšil na 78,4 % zo 79,3 % v roku 2020, MMF zvýšilo riziko vonkajšej dlhovej tiesne z miernej v roku 2018 na vysokú v roku 2021.

Po období chronickej politickej nestability získala Guinea-Bissau v roku 2014 nového, demokraticky zvoleného prezidenta - José Maria Vaza. Prezidentské voľby v roku 2019 však nevedli k jednomyseľnému víťazovi: po mediácii z ECOWAS Umaro Sissoco Embaló bol zvolený za prezidenta v druhom kole a nakoniec sa ujal úradu v roku 2020, aj keď situácia zostáva nestabilná.

Guinea-Bissau patrí k najchudobnejším krajinám sveta, v roku 2020 sa umiestnila na 178. mieste zo 188 krajín v Indexe ľudského rozvoja OSN (HDI). Svetová banka klasifikuje Guineu-Bissau ako krajinu s nízkymi príjmami (HDP na obyvateľa PPP sa v roku 2020 odhadovalo na 727,5 USD). Podľa OSN žije 65 % populácie v chudobe (mierne zlepšenie oproti 69 % v roku 2020) a 25 % trpí chronickou podvýživou. Podľa údajov Africkej rozvojovej banky dosiahla v roku 2020 miera nezamestnanosti 11,5 % (údaje sú však nespoľahlivé, kvôli nedostatočnej metodike a dostupnosti údajov). Šedá ekonomika a obchodovanie s narkotikami zohrávajú dôležitú úlohu v hospodárskych činnostiach krajiny. Krajina zápasí s juhoamerickými obchodníkmi s drogami, ktorí sú niekedy spojení s armádou.

Guinea-Bissau je členom Svetovej obchodnej organizácie (WTO) od liberalizácie zahraničného obchodu 31. mája 1995 a členom Západoafrickej hospodárskej a menovej únie (WAEMU) od 2. mája 1997. Vzhľadom na jej závislosť od vývozu trhových plodín a zahraničnej pomoci je integrácia Guiney-Bissau do svetového trhu obmedzená a jednostranná.

Ekonomika je do značnej miery závislá na poľnohospodárstve a rybolove. Dominujú dve plodiny: ryža pre domácu spotrebu a kešu orechy, ktoré tvoria viac ako 90 % vývozu krajiny. Hospodárstvo sa skladá zo zmesi štátnych a súkromných spoločností. Guinea-Bissau patrí medzi najmenej rozvinuté štáty sveta a medzi 10 najchudobnejších krajín sveta.

Rast HDP v rokoch 2022 a 2023 sa očakáva na úrovni 3,7 % a 4,5 % v dôsledku oživenia obchodu. Očakáva sa, že inflácia v roku 2022 vzrastie na 4,1 % a v roku 2023 sa zníži na 3,2 % v dôsledku rastúcich cien ropy a potravín spôsobených vojnovým konfliktom na Ukrajine. Predpokladá sa, že rozpočtový deficit sa v rokoch 2022 a 2023 zníži na 4,2 % a 4,1 % HDP v

dôsledku lepšieho fiškálneho riadenia. Krajina zlepšila udržateľnosť dlhu, fiškálny priestor pre prioritné výdavky a správu vecí verejných. Deficit bežného účtu sa v roku 2022 očakáva na úrovni 5,2 % HDP a v roku 2023 na úrovni 4,1 % v dôsledku vyšších dovozných cien. Obavy zahŕňajú riziká z vyšších ako očakávaných cien ropy a nepriaznivého počasia, vzhľadom k tomu, že Guinea-Bissau je jednou z najohrozenejších krajín zmenou klimatických podmienok. Politická stabilita je kľúčová pre prilákanie investícií a stimuláciu súkromnej sféry, ale politické napätie stále vytvára neistotu a ohrozuje reformy.

Základné makroekonomické ukazovatele

Ukazovateľ	2018	2019	2020	2021	2022 (odhad)
RastHDP (%)	3,8	4,6	-0,5	2,1	3,2
HDP/obyv. (USD/PPP)	1 999,8	2 070,0	2 020,0	2 040,0	2 090,0
Inflácia (%)	0,4	0,3	2,0	2,6	3,0
Nezamestnanosť (%)	2,8	2,8	3,2	3,3	11,5

Zdroj: EIU, OECD, WEF

Kvôli obmedzeným hospodárskym vyhlídkam, slabým inštitúciám a výhodnej geografickej pozícii je krajina hlavnou prestupnou stanicou pre drogy smerujúce do Európy. Diverzifikácia hospodárstva zostáva kľúčovým politickým cieľom, ale nedostatočná infraštruktúra, výpadky elektrickej energie a nepriaznivé podnikateľské prostredie neprispievajú k jeho naplneniu. Snaha zvýšiť pridanú hodnotu v poľnohospodárskom sektore sa odzrkadlí až v dlhodobom horizonte, rovnako ako využitie zatiaľ nie úplne preskúmaných ložísk nerastných surovín. Krajina je najnovším členom Západoafrickej hospodárskej a menovej únie (WAEMU) a členom Hospodárskeho spoločenstva štátov západnej Afriky (ECOWAS).

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Hospodárstvo Guiney-Bissau je vysoko závislé od primárneho sektora. Odvetvie poľnohospodárstva sa podieľa na HDP približne 48 %, odvetvie služieb 37,2 % a priemysel 13,2 %. Poľnohospodárstvo zamestnáva 67,8 % obyvateľstva, priemysel 7,0 %, služby 25,2 %.

Poľnohospodárstvo je kľúčovým sektorom ekonomiky, ktoré tvorí takmer polovicu HDP. Sektor trpí nedostatkom poľnohospodárskej techniky, výskumu a technickej podpory poľnohospodárom, ktorí tak nemôžu modernizovať svoju produkciu. Najpestovanejšími surovinami sú kešu, fazuľa, zemiaky, sladké bôby, cukrová trstina, tropické ovocie, zelenina a ryža, ktorá má vďaka rovinnému pobrežiu výborné podmienky, pestovala sa tu ešte pred príchodom Portugalcov v 15. storočí a je základným zdrojom obživy pre väčšinu obyvateľstva. Najvýznamnejšou plodinou z ekonomického hľadiska sú kešu orechy, ktorých export predstavuje 90 % celkového vývozu a 35 - 40 % HDP.

Priemysel predstavuje 13,2 % HDP. Najvýznamnejším sektorom je ťažobný, ktorý vďaka ťažbe bauxitu, fosfátov a hlavne dreva tvorí 11 % HDP. Pralesy pokrývajú viac ako 50 % územia. Spracovateľský sektor je obmedzený len na domáci trh s výrobou piva, nápojov a výrobkov z dreva. Rozvíja sa však rybolov, ktorý má vďaka 350 km pobrežiu veľký potenciál.

Služby tvoria 25,2 % HDP, najvýznamnejšie sú obchodné služby s 9 % HDP. Kapacita cestovného ruchu je zatiaľ v dôsledku chýbajúcej infraštruktúry obmedzená. Hotely sa nachádzajú v hlavnom meste Bissau a na súostroví Bijagós. Potenciál má poľovníctvo a ekoturizmus. Terciárny sektor tvorí celkovo 35 % HDP, keďže významný podiel má verejná správa, v poslednom období zvlášť príjmami z dovozných ciel a vývozných ciel z kešu.

II. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

Priame zahraničné investície

V posledných rokoch bola Guinea-Bissau schopná prilákať relatívne veľké množstvo zahraničných investícií, avšak prílev PZI v roku 2020 v dôsledku krízy vyvolanej pandémie výrazne klesol. Podľa správy UNCTAD sa prílev PZI znížil zo 72 mil. USD v roku 2019 na 20 mil. USD v roku 2020. Offshore prieskum ropy priláka väčšinu zahraničných investorov. Odvetvie cestovného ruchu sa tiež rozvíja a láka viac investícií (najmä na Bijagoských ostrovoch). Hlavnými investormi sú Čína, Spojené štáty, Portugalsko a India.

V správe Doing Business 2020 sa Guinea Bissau umiestnila na 174. mieste vo svete. Rast peňažnej masy a nízke úrokové sadzby pomohli prilákať investície. Úsilie vlády diverzifikovať ekonomiku a zvýšiť využitie prírodných zdrojov krajiny sú ďalšími pozitívnymi faktormi. Prioritou vlády je zvýšiť zahraničné investície v poľnohospodárstve a energetike, ktoré sú dvoma kľúčovými hnacími silami ekonomiky. Čínske investície v poslednom desaťročí rastú. S podporou Čínskej medzinárodnej rybárskej spoločnosti (CONAPEMAC) bola zriadená konzerváreň a sieť distribúcie rýb. V roku 2015 bola uvedená do prevádzky vodná priehrada Kaleba, financovaná spoločnosťou China International Water & Electric Corp. v hodnote investície 536 mil. USD. Čínske spoločnosti tiež investujú do nehnuteľností a bauxitu. Napriek návratu k politickej stabilite hlavnú slabinu krajiny tvorí veľký počet latinskoamerických obchodníkov s drogami, ktorí si vytvorili základňu na prepravu drog na európsky trh. Investície brzdi aj zlý stav infraštruktúry, slabý právny systém, politická nestabilita a vysoké náklady na energiu. Zákon formálne zaobchádza so zahraničnými a domácimi investíciami rovnako. Napriek tomu je justičný systém citlivý na politické zásahy a korupcia je veľmi rozšírená. Celkový regulačný rámec nevedie k začatiu podnikania.

GNB je od roku 2006 členom Multilaterálnej agentúry pre investičné záruky (MIGA), ktorá je súčasťou Svetovej banky a poskytuje investičné záruky vo vysokorizikových rozvojových krajinách tým, že na projekty poskytuje nízke úrokové miery. Transfery ziskov sú povolené po zaplatení daní. Investičné stimuly sú poskytované pre investície presahujúce 34 mil. USD štyrmi spôsobmi: odpustenie importnej dane na investičné tovary, zníženie odvodov v priemysle na max. 7 rokov, zníženie nákladov na vzdelávanie zamestnancov, zahrnutie celkových nákladov do daňového základu pri investíciách do verejnej infraštruktúry mimo krajiny. Investície nad 80 mil. USD s vysokým ekonomickým záujmom pre štát, môžu dostať dodatočné odpustenie odvodov a daní. Kontaktným miestom a zodpovedným subjektom pre zahraničné investície je Guiné-Bissau Investimentos (G.B.I.).

III. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovozný a vývozný režim, obchodná prax

Vstupom do ECOWAS a Západoafrickej hospodárskej a menovej únie (UEMOA) v roku 1997 vláda prijala program liberalizácie a diverzifikácie hospodárstva. Všetky členské štáty ECOWAS (GNB od roku 2015) uplatňujú voči tretím štátom jednotnú colnú sadzbu: 0 % na základné sociálne tovary, IT zariadenia, investičné tovary, kultúrne a vedecké tovary; 5 % na suroviny vrátane ropy a obilnín pre priemysel; 10 % na medziprodukty vrátane vozidiel; 20 % z FOB hodnoty na tovar pre konečnú spotrebu. Od roku 2015 sú uplatňované colné sadzby vo výške 35 % na špecifické tovary pre hospodársky rozvoj. Okrem toho sú vyžadované ďalšie dovozné poplatky, štandardná dokumentácia a zvláštne povolenia len pri importe výrobkov rastlinného alebo živočíšneho pôvodu. Pre balenie a označenie GNB nemá regulácie. Odporúča sa však riadiť radami miestneho dovozcu. Preclievania je skomplikované nízkou efektívnosťou colných

služieb a viac ako 25 etapami, ktorými tovar pri importe musí prejsť. Záujmom vlády je tento proces zjednodušiť a skrátiť na 9 etáp.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

GNB dlhodobo vykazuje pasívnu obchodnú bilanciu tovarov a služieb, pretože vývoz z najväčšej časti kešu orechov nedokáže pokryť dovoz hlavne spotrebných tovarov a služieb, ktoré sú dlhodobo výrazne deficitné (- 127,2 mil. EUR). **Obchodná bilancia tovarov** dosiahla aktívne saldo v rokoch 2015 a 2016 v dôsledku nárastu exportu kešu. V roku 2020 dosiahlo obchodnú bilanciu - 183 mil. USD.

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Hlavnými vývoznými komoditami sú kokosové orechy, para orechy a kešu (130 miliónov dolárov), mrazené ryby bez filiet (8,2 milióna dolárov), rafinovaná ropa (1,49 miliónov dolárov), ostatné olejnaté semená (1,11 miliónov dolárov) a zlato (833 tisíc dolárov), ktoré sa vyvážajú najmä do Indie (127 dolárov M), Konžská demokratická republika (5,19 milióna USD), Južná Kórea (2,09 milióna USD), Portugalsko (1,99 milióna USD) a Turecko (1,11 milióna USD).

Hlavné dovozné komodity sú ryža (52,2 milióna USD), rafinovaná ropa (35,2 milióna USD), pšeničná múka (9,95 milióna USD), polievky a bujóny (8,58 milióna USD) a pivo (7,33 milióna USD), ktoré sa dovážajú prevažne z Portugalska (83,9 milióna USD), Senegal (57,1 milióna USD), Číny (51,4 milióna USD), Pakistanu (25,2 milióna USD) a Holandska (19,8 milióna USD).

d) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz)

Obchodná výmena SR s GNB je **veľmi obmedzená**. V r. 2021 SR do GNB neexportovala žiadny tovar a doviezla len zinok (2 404 EUR).

v tisíc €	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Export	9	0	18	21	0	0
Import	4	15	0	0	1,13	2,4
Obrat	13	15	18	21	1,13	2,4
Bilancia	5	-15	18	21	-1,13	-2,4

Zdroj: ŠÚ SR

V oblasti **obchodno-ekonomickej spolupráce** od samostatnosti SR nie je evidencia záujmu o spoluprácu zo strany slovenského podnikateľského sektora, čo vyplýva z politicky ako i bezpečnostne nestabilnej situácie v GNB. Doteraz s jedinou iniciatívou v roku 2014 prišiel veľvyslanec GNB z Berlína, ktorý prejavil záujem o rozvoj obchodno-ekonomických vzťahov a navrhol zriadiť v Bratislave „Ekonomickú misiu/úrad GNB“, ktorého činnosťou malo byť získanie investícií a účasť slovenských firiem na výstavbe obytných domov v GNB. Slovenská strana však z dôvodu **vysokej miery rizika** investícií v GNB a neexistencie formátu reprezentácie cez formu ekonomického úradu k zámeru nepristúpila.

Štátne sviatky

1. januára Nový rok Jan 20 Deň hrdinov 8. marca Medzinárodný deň žien 1. máj 13. máj (koniec ramadánu) 20. júla tabasko 3. august Pidjiguiti Deň 24. septembra 14. november Deň úpravy pohybu 25. december 1. sviatok vianočný

Adresa zastúpenia SR v Portugalsku:

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Lisabone

Oldřich Hlaváček - veľvyslanec

Avenida da Liberdade 200, 5 Esq.,

1250 - 147, Lisboa

Tel: +351 213583300

e-mail: emb.lisbon@mzv.sk